

BÁSNĚ
do roku 1832

Tam, kde v lese na vysoké skále
 smutné stříbrozvuky pějou stále,
 stál před časy převysoký hrad,
 na němž bydlel rytíř Milorad.

5 Miloval on slečnu Bělolinu,
 často býval u ní na Milinu,
 často jej skrz černý, hustý les
 vraný oř tam ku milence nes.

10 Bělolina, co bohyně Lada
 slíčná, oblíbila Milorada.
 Dívce každý líbý, sladký sen
 představoval Milorada jen.

15 K blankytu když líbé ptactva plesy
 zdvihaly se, a skrz černé lesy
 větříček když jemný zrána vál,
 rytíř se již ku Milinu bral.

20 Jednoho když času v tmavé noci
 víchr bouřil se svou valnou mocí,
 z daleka pak silný zuříc hrom
 odrážel se tam o skály lom:

rytíř právě jedouc z honby domu
 přicválá až tam ke skály lomu,
 poslouchá, „ha, co to? nyní zas,
 nezní to tam potřebného hlas?“

25 Znova cválá oř tam silným krokem,
již u skály jede za potokem,
jeho běh jestiř co ptáka let,
„hle, proč rytíř tak co stěna zbled?“

30 Stará žena tam pod skálou sedí,
do jakéhoš kotle tmavým okem hledí.
Vstanouc pak: „Rytíři,“ zvolá, „stůj!
ještě této noci budeš můj.“

35 Obrátíc pak koně spěšně cválá
rytíř tam, kde nejvyšší jest skála,
přijede až tam, kde skály lom,
s něhož jej i s koněm srazí hrom.

40 Z hluboka jest hrůzné slyšet hlasy:
„Milenka rve si teď s hlavy vlasy,
nikdy rytíř nemůž býti tvůj,
neb já Straba, rytíř pak jest můj.“

 Druhého pak dne když časně zrána
jestiř hradu odevřená brána,
tu spatří milenka mužů šest
mrtvého rytíře k hradu nest.

45 Od toho hned času víc a více
vždy milenky vpadlé blednou líce,
když pak kvítí všecko vadlo jíž,
sejme smrt s ní té bolesti tíž.

50 Tu uvíjej dívky z kvítí věnce,
okrášlejí rakev též milence,
na marách jenž leží v černý šat
dívka oblečená zdá se spát.

Tu z Milina při trub smutném zvuku,
a při shromážděných lidu hluku
55 dívku bledou v rakvi vidět jest
od mládenců dolu k skále nest.

Dobrou noc ti, dívko, dívko zlatá,
tichost tam kde panuje svatá,
60 budeš dlouho, dlouho sladce spát,
až tě k soudu bude trouba zvat.

NA HŘBITOVĚ

Smutně zvonek volá k hrobu den,
rolník z pole k malé chyši
mdlým se krokem ke vsi blíží;
celou zem již kryje sen.

5 Hroby stříbří bledé lunny svít,
větyrek kol hrobu věje,
slavíček tam libě pěje,
v nádrech budí mutný cit.

10 Nade mnou na kříži Christus pní
kol obzářen světlem lunny;
větřík v mojí harfy strůny
věje, any samy zní.

15 Osvícená vlnka lunou hrá
v potůčku, jenž v luhy stinné
kolem hřbitova se vine,
v jeho volších holub lká.

Na těch hrobách já jen sedím sám,
vůkol bledé stojí stíny.
Píseň, mojí mrtvé Líny
20 ostatky, teď pěju vám:

„Mě často touha pudí,
při mdlém když světle lunny
slavíka zpěv mě vzbudí,
mé harfy pěstít strůny.

NA HŘBITOVĚ

Smutně zvonek volá k hrobu den,
rolník z pole k malé chyši
mdlým se krokem ke vsi blíží;
celou zem již kryje sen.

5 Hroby stříbrí bledé luny svit,
větyrek kol hrobu věje,
slaviček tam líbě pěje,
v nádrech budí mutný cit.

10 Nade mnou na kříži Christus pní
kol obzářen světlem lůny;
větrík v mojí harfy strůny
věje, any samy zní.

15 Osvícená vlnka lunou hrá
v potůčku, jenž v luhy stinné
kolem hřbitova se vine,
v jeho volších holub lká.

Na těch hrobách já jen sedím sám,
vůkol bledé stojí stíny.
20 Píseň, mojí mrtvé Líny
ostatky, teď pěju vám:

„Mě často touha pudí,
při mdlém když světle lůny
slavíka zpěv mě vzbudí,
mé harfy pěstít strůny.

25 Před dveře malé chyše
vystoupna dlouho sedím.
An vůkol vše spí tíše,
na hrobky tyto hledím.

30 Tu, Líno, myslím tebe,
an chladná zem tě kreje;
mou harfu dám před sebe
a v její strúny pĕje:

,Sotváže kvítko vнадné
jen se ukázc světu:
35 tu bouř jej zbaví kvĕtu,
a opĕt bídnĕ zvadne.

Sotvá se počne smáti
den, slunce jasně svítí,
však brzce zas se tmítí
40 počíná, noc se vrátí.

Tak též i v našem žítí
ohlídneme se v světu,
přijde smrt v prudkém letu,
hrob opĕt nás má krýti.

45 Tak též i, Líno, tebe
v překrátkém opĕt čase
v prach obrátilo zase,
k sobĕ volalo nebe.

50 Ó dej, ať s Línou mojí,
jak někdy v tomto světě
radost nám opĕt kvĕte,
ať hrob nás opĕt spojí.' “

Jej často touha pudí,
 při mdlém když světle lůny
 slavíka zpěv jej vzbudí,
 své harfy pěstít strůny.

5 Před dveře malé chyše
 vystoupna dlouho sedí.
 An vůkol vše spí tíše,
 na hrobky tyto hledí.

10 Tu | Líno | myslí tebe,
 an chladná zem tě kreje;
 svou harfu dá před sebe
 a v její strůny pěje:

15 „Sotváže kvítko v nadné
 jen se ukáže světu:
 tu bouř jej zbaví květu,
 a opět bídne zvadne.

Sotvá se počne smáti
 den, slunce jasně svítí,
 však brzce zas se tmítí
 20 počíná, noc se vrátí.

Tak též i v našem žítí
 ohlédneme se v světu,
 přijde smrt v prudkém letu,
 hrob opět nás má krýti.

25 Tak též i, Líno, tebe
v překrátkém opět čase
v prach obrátilo zase,
k sobě volalo nebe.

30 Ó dej, ať s Línou mojí,
jak někdy v tomto světě
radost nám opět květe,
ať hrob nás opět spojí.“

CIZINEC

Cizinec bydlí na příkré skále,
slunéčko kde nikdy nezasvítne.
Krutá zima kde panuje stále,
ba ni kvítek žádný neprokvítne,
5 valný vichr kadeřmi pohrává,
mrtvý zdá se býti jemu svět,
čas pryč rychle letí, opadává
mladosti vždy více jemu květ.

Bolestí div že si již nezoufal,
10 od dne ke dnu pořád více vadne;
není v světě, nač by bídny doufal,
nežli růvek klidný v zemi chladné.
S milenkou jej nic nespojí více,
s rodičema nic nespojí již,
15 ba ni hrobka, života až svíce
jemu zhasne, smrt mu sejme tíž.

Studená jej zem tam bude krýti,
žádnému nebude hrob ten znám,
mrtvý bude neoplakán hníti,
20 žádný vůkol, on jen sám a sám.
Sám jen bude v malém hrobku spáti,
tichost tam kde svatá panuje,
až jej trouba k soudu bude zváti,
tam kde soudce mocný trůnuje.

ROMANCE

- Strašnou bouří oblak hrozí,
jak to úpí v moře lůnu,
aj, tu dítko v malém člůnu
sem tam po vlnách se vozí.
5 „Dítko, obrať člůn tvůj zpátkem!“
Neslyší však, neustále
v člůnu plyne dál a dále.
- „Proč tak plyneš v neustání,
nehroziš se vlny valné?“
10 Aj tu dítko očka kalné
zdvihne, praví v tichém lkání:
„Proč bych hrozil já se moře?
Vždyť pak přece v hloubi této
otec spí již třetí léto.
- 15 Nemusí tam tíše spáti;
po moři když v tomto člůnu
plynu, slýchám v černém lůnu
často tejně, tejně lkáti.
Kýž bych pak tam mohl k němu
20 do té černé hloubi jíti,
bych jej mohl opět zřítí,
neznám ale cestu dolu!“
Strašlivý teď vítr fučí,
divoké to moře hučí,
25 dítko plyne v němém bolu.
Hrozná se tu vlna valí,
podobá se hrozně hoře,
polkne člůn ten, zalká moře.

Aj libý větěrku,
 co spěješ tak rychle
 přes luka květnatá?
 Proč skláníš peřestých
 5 květinck hlavičku?
 Proč pěníš potůčka
 stříbroleskné vlnky?
 Proč modrého háje
 stromky krásné loupíš
 10 a listí zanášíš,
 s nimi cestu kryješ?
 Odpoví větérek:
 Přes ty luka spěju,
 přes luka květnatá
 15 rychlorychlým krokem,
 bych setřel slzičky,
 ty jasné slzičky,
 které v noci měsíc
 naplakal na kvítky,
 20 v temnotemné noci
 bledouneký měsíček.
 Kvítku hlavu skláním,
 hlavičku peřestou,
 bych uzřel, zdaž v kvítkách
 25 nebydlí milenka
 překrásná měsíce,
 měsíce bledého.
 Kolkolem ji hledám;
 hledám ji po hájích,

hájích jasnomodrých,
hledám ji po lesích,
lesích tmavočerných.
Však ji nenacházím.
Hledám též v potůčku,
stříbrovlasé vlnky
zdaž ji neschovaly?
Často v bouři změněn,
bouři přestrašlivou,
hledám ji po moři,
po hlubokém moři;
v nejhlubších hlubinách
celé moře projdu,
celé moře zdvihnu,
ji však nenalezám.
Všudy, všudy hledám,
kam oko měsíce,
měsíce bledého
nikdy nedohledne.
Však ach! nikde ona.
Každé noci měsíc,
měsíček bledounký
nad horami vyjde,
horami šedými.
Nová vždy naděje
stkví se při východu
v obličejí jemu;
čím však výše vstoupí
a ji nenalezá,
tím vždy více bledne,
ticho lká na kvítky,
na kvítky peřesté
jasné slzy pláče.

A tak od stvoření
veškerého světa
65 po oblacích bloudí,
oblacích stříbrných,
a milenku hledá.
Kolem něho plyne
hvězd přejasně množství.
70 Každé noci kvítky,
kvítečka přestá
slzami porosí,
slzami jasnými.
Však bolest veliká
75 jeho když se zmocní,
obličej si zastře
rouškou černočernou.
A tu všechno tmavá
noc ta černočerná
80 celý svět přikryje;
a pak vše s měsíčkem,
s měsícem bleďounkým
po celou noc truchlí.
Když však svou milenku
85 v noci nenalezne,
tu se časně ráno
za modrým lesíkem
daleko, daleko
do moře potápí.

*

90 A tak bloudit musí
bleďounký měsíček
od počátku světa,
světa veškerého,

až ku konci světa,
světa veškerého;
milenku však krásnou
nikdy nenalezne.

SRDCI MÉMU

Tichost svatá kryje černý les,
tíše dřímá, tíše celá ves,
na niž jasně Luna svítí bledá.
Usni ty též, srdce, tíše jen,
5 pod pahrbkem, tam jest tichý sen,
tam jest pokoj, jež zde člověk hledá.

Celý svět již, každý tvor již spí,
tvůj jen nářek ještě hlasně zní;
co tě tiskne, srdce mé, tak bolno?
10 Usni tíše, srdce, tíše jen,
pod pahrbkem, tam jest tichý sen,
tam jest pokoj, tam ti bude volno.

Na hroby proč vždy jen touha tvá?
„Ach tam tíše dřímá radost má,
15 to mne vždy tak bolestně zde souží!“
K západu i tvůj se sklonil den,
protož, srdce, usni tíše jen,
tam nalezne, po čem zde kdo touží.

Usni tíše, srdce, tíše jen,
20 pod pahrbkem, tam jest tichý sen,
tam dosáhneš pokoje svatého;
nevzbudí tě k želu slunce tvář,
nad lesem až zajde ranní zář,
zbarví jenom křížek hrobu tvého.

VORLÍK

Nade hvozdem tmavým hustým
Jason stojí zlatovlasý,
a v tom hvozdu v tmavém černém
stojí skála mechem krytá,
5 a tam kde skála nejvyšší,
skály tvrdší stojí Hraboň,
zhoubce krajiny vůkolní,
na vše zírá smuten strany.

Pod skalou řeka silně lká,
10 až rozláhá se les kolem;
na skále lká Hraboň mocný,
až rozláhá se les kolem;
silným volá hlasem přes les:
„Vrať zpět se, dítě rozmilé!“

15 Nade hvozdem tmavým hustým
stříbroleskná stojí Luna;
lká on na skále nejvyšší,
přes les silným volá hlasem:
„Vrať zpět se, dítě, vrať se zpět!“
20 Darma však, darma on volá.
Rozsílá v kraje vůkolní
pacholků svých mnohé sbory;
sám pak hvozdem tmavým hustým
ztraceného hledá syna.

25 V Lunny darmo hledá světlu;
až jitro vzejde nad lesem,
slyší na skále na příkré
temný pláč svého dítěte.
Rychle skálu zleze příkrou,
30 a hle, dítě vidí milé;
v hnízdě orla leží tíše,
kolem orlů mladých sedum.
Lovecké hned hlasem trouby
pacholků svých svolá sbory;
35 založí zde přepevný hrad,
Vorlík do dneška nazvaný.

NA HROBĚ SESTRINÝM

Nad hroby tíše perut' rozprostřela noc tm avočernou,
v klínu jejich hlubokém mír a tichost' panuje.

Pohříženi v sladkém snu kolem spí bratři pokojně;
v sen zde klesne chodec, svou tady pouť dokoná,
5 spí ve tichu hlubokém očekávaje jitra zlatého,
teď prsa již žádná více netiskne bolest'.

Tak ty i, sestro, nyní v chladném spíš lůžku pokojně,
zem tě co matka milá v náruči pevně drží.

Větríkem třesení stromové na hrob ti sypou květ;
10 v věnci se růže vinou křížku malého kolem,

v ozdobu hrob nímiž ti bratrská přikryla láska,
jenž se kolem v krásném teď květu červenají;

mutné si v křovině blízké pěje písňe slaviček;
vůkolních růvků sladce voní květiny;

15 ty však vůni jejich líbou již více necítíš,
více slavíka ni hlas již tebe neprobudí;

zdá se, že bouře litá tě zchvátila záhubě věčné,
již jako poupě malé od keře oddělila,

by v život ach nikdy z hrobu již jsi nepovstala více:

20 však ne nadarmo hledí na hroby záře ranní;

nad hroby slunce zlaté též vzejde snad v čase brzkém,
jejž, co hvězda ranní, zvěstuje Písma slovo.

Pak svůj byt chladný v dne nového světla opustíš,
kde plyne, vejdeš v stán, zdroj blaha nepřebraň.

PŘELKA

Předouc dívka sedí pod rozkvětlou májí,
žel jí v srdce volá žežhulička v háji.

Čtvrtý rok pod májí zde na mezi sedí,
od hor krkonošských dolu k Praze hledí.

5 Zrána i uvečer očka tam obrací,
zdaliž Milvoj její již se z boje vrací.

Starostí ubledly červené prv líce,
že se Milvoj z boje snad nevrátí více.

10 Kol rozkvětlé máje stehlík poletává,
„Ty-li to, Milvoji?“ smutně provolává.

Nese vraný havran zprávu o Milvoji,
v krutém že on zůstal proti Turkům boji.

Zalká dívka smutně, ó vy hory sněžné,
proč nezasypete dívky srdce něžné.

15 Před dívkou veliký hle Krákonoš stojí,
dívčina se leká, dívčina se bojí.

„Nestrachuj se, přelko,“ Krákonoš jí praví,
„však tě mocnost moje všeho želu zbaví.“

20 A hle, promodrává kvítko se pod májí;
žel žežhulka volá v každé srdce v háji.

SVATÝ IVAN

Vysoká kde hrdě skála
ve hvězdnatou strmí říš,
jejíž vrchol mechovitý
na svém hřbetě nese kříž,
5 jenž vyhlídá z tmavé houšti:
bydlí svatý Ivan v poušti.

Šedesátkrát již se vrátil
blahorodný k zemi máj,
přikryl luka pestrým kvítím,
10 listem novým šatil háj:
co, kde svaté ticho sídlí,
Ivan svatý v poušti bydlí.

Lůžkem byl mu tvrdý kámen,
každodenní Bohu daň
15 na němž v modlitbě odváděl;
jeho přítel byla laň;
líce jeho touhou bledé
kolem kryly fousy šedé.

Nade mrtvotichým hájem
bledý měsíček když stál,
20 na skálu a hvozdý husté
stříbro svoje vylíval:
slyšel Ivan v sladkém snění
Serafínů sboropění.

25 A hle, otevře se nebe,
zlatá z něj se prýští zář,
na Ivana jasně svítí,
růženě mu barví tvář.
On procitna, oči zvedne,
30 Anjela dle lůžka zhledne,

který takto k němu mluví:
„Šedesát jest již to let,
co přebýváš v poušti této,
opustils co mrzký svět;
35 k odměně v večerní době
povolá Bůh dnes tě k sobě.“

Domluvil a v letu rychlém
vzhůru k nebi zpět se vznes;
otevřelo zas se nebe,
40 radostný zas zavzněl ples;
jasná zář kol hvozdy zlatí,
až se Anjel v dálce ztratí,

opět svatě ticho všude,
tmavá noc v oudolí dlí,
45 na skále však křížek již se
v ranní záři jasně stkví;
Ivan z lůžka se tu zdvíhne,
na skálu ku kříži tíhne.

A tam trvá na modlení,
50 v rozjímání tráví den;
očekává, v chladnou náruč
až jej pojme dlouhý sen. –
Blíž a blíže k svému cíli
již se zlaté slunce chýlí.

55 Ohnivé co moře plane
obloha, a poslední
papršlek sesílá slunce,
na Ivana ještě zří,
který od modlení vstává,
60 zemi české požehnává.

A pak sklesne, s sluncem zajde;
jako názvuk poslední
zvonku nad lesem umírá,
uvečer kdy s vížky zní,
65 jak kdy v bledém světle Lůny
doznívají harfy strůny;

sklesne mezi pestré kvítky,
které z mechu hlavu svou
vzhůru kolem hlavy jeho,
70 vzhůru kolem nohy pnou;
větrík hrá kadeří šedou,
líbá jeho ruku bledou.

SVATÝ VOJTĚCH

I

Jarou mladost nasleduje stáří,
šedé stáří růžovou to mladost;
jasný den noc tmavá nasleduje,
však noc tmavou vždy přemůže den.
5 Nad zem českou den i noc tak vzchází,
za den celý svítí zlaté slunce,
v šeré noci stříbrná zas Lúna.
Čtyrycet již dnů ni zlaté slunce
nepochmouřilo se, ani Lúna,
10 ani hvězdy, zlaté zraky noci.
Nezrosila Lúna zemi šírou,
ani nebe slzami jasnými.
Smutně kloní stromoví své hlavy,
hlavy své přikryté listím zvadlým.
15 Dávno v prach již skleslo všecko kvítí,
dohučeli potučkové jaří;
nenapojená bučejí stáda;
sklopenou lid chodí k zemi hlavou. —
Jaký trest to tíží zemi českou?
20 Co jest provinila proti Pánu? —
Z mezi svých že vyhnala Vojtěcha,
Vojtěcha svatého, svého otce,
svým by mohla kořiti se bohům,
nekáraná slovy jsouce jeho:
25 proto čtyrycet již dnů ni slunce
nepochmouřilo se, ani Lúna,
ani hvězdy, zlaté zraky noci.
Proto zem tu nezrosila Lúna,
ani nebe slzami jasnými.

30 Hle, co k hvozdu tmavému tam spěje?
 V dálce víc a více se to tratí. –
 Hle, již opět více se to bělá,
 a dle toho, jako stín by tmavý,
 víc a více se to opět černá.
 35 Zdaž to labuť s orlem k lesu letí?
 Bílá labuť v spolku neslýchaném,
 s orlem černým ku tmavému lesu?
 Ani labuť bílá, ani orel černý,
 nybrž Hasoň jarý na svém broní,
 40 a dle něho na vraném to oři
 starý Hora k lesu vzhůru spěchá.
 Odesláni jsoutě lidem českým,
 by prosili biskupa Vojtěcha,
 Vojtěcha svatého, vlasti otce,
 45 by se vrátil nazpět do své vlasti,
 k otčiny své horám, řekám, hájům,
 mocného by prosil Boha Pána,
 aby těžký odvrátil trest od nich,
 dadouc zemi vyprosené vláhy,
 50 s vláhou tou i ourodnost dal vlasti.
 Proto oba rychle k lesu ženou; –
 jarý broň již tepe půdu lesa,
 za ním v houšti vraný oř pospíchá;
 nad níma se lesa oblouk klene,
 55 za níma se lesa stín rozkládá;
 zmizeli již oba v tmavém houští. –

Radostná jde pověst po vši vlasti,
 ztud, kde Vltava se řeka rodí,
 až kde Sněžka k nebesům se týčí
 60 uprostřed hor hrdých Krkonošů;
 všudy hlas se rozléhá radosti,
 že se Vojtěch opět k vlasti vrací,
 Vojtěch svatý, země české otec.
 Nad Zelenou horou slunce stojí,
 65 kolem hory všudy plno lidu,
 po obloze celé ani mráčku.
 Aj, tu velebný sem muž se blíží,
 vzhůru na Zelenou horu vstoupá,
 žíněným jest šatem přioděný,
 70 kroky jeho silná hůl podpírá.
 Vystoupiv teď na Zelenou horu,
 v prach tu klesá, k zemi hlavu sklání,
 vlasti své tu půdu milou líbá,
 vroucně k Bohu, k Pánu se tu modlí;
 75 od modlitby vstana zemi žehná. —
 Bouře mdle tu z daleka již hučí,
 mrak za mrakem nad hory se vznáší,
 o hřbet hory oblak se rozráží;
 zakrývá se již za mraky slunce.
 80 Hučí vítr; mrak se níže nese;
 co nevěsta již se s nebem pojí
 širá země v vlhkém obejmutí,
 hustý dešť se kol a kolem leje;
 jen nad horou rozevřená mračna,
 85 Zelená jen hora v slunci stojí,
 ostatní jest země deštěm skrytá.
 Na kolena klesá lid tu kolem,
 v podivení volá: „Svatý Vojtěch!“

SYN MLYNÁŘŮV

U Vltavy, tam mezi vrbami
pod skalinou malý mlýnec leží;
hučí divá řeka pod kolami,
s jekotem jenž kolem skály běží;
5 smutně zní té řeky hluk,
jako lesních rohů zvuk.

Nad zroseným, mrtvotichým hájem
stojí měsíc s zesinalou tváří;
pookřilé nově vzešlým májem,
10 mdle se lesknou jedle v jeho záři;
smutně vichr lesem zní,
jako píseň pohřební.

Tam nad lesem visí mlhy šedé,
jako truchloroušky v mrtvých kobce;
15 s nimi tihnou stíny šerobledé,
hvězdy tuhnou co světlušky v hrobce;
kol panuje těžký sen.
Syn mlynářův, spí i ten?

Ó ten nespí! Mílka jeho dřímá,
20 tíše, tíše dřímá v rakvi černé;
lůžko ouzké tisové objímá
mrtvol chladný dívčiny nevěrné;
sklesla noc, jí zašel den,
dlouhý, dlouhý spí teď sen.

25 Syn mlynářův přede mlejnem sedí,
při řece kde se kol skály vine;
skrže slzy na měsíček hledí,
ouplný jenž hustou mlhou plyne.
30 Smutně zní té řeky hluk,
jako lesních rohů zvuk.

Z šedé mlhy měsíček vystoupá,
teď po dráze jasnobledé plyne;
hle, lodička po vlnách se houpá,
proudné víry bez ourazu mine;
35 černá rakev strmí z ní,
v níž sen dlouhý Mílka spí.

Syn mlynářův s Mílkou k hrobu jede
po vodě, v níž Lúna lesk svůj hází;
k hrobu ji jen v noci šerobledé
40 Lúny svit při pohřbu doprovází;
vlnky jasné plynou s ní,
šepcí píseň pohřební.

Mlynář přede mlejnem smuten sedí,
ozářený světlem Lúny jasné;
45 skrže slzy na měsíček hledí; — —
až kdy zjitra Lúny světlo zhasne,
temná vlna hlasně zní,
syn že s Mílkou v řece spí.

Slunce zhasne; šerá noc zahálí světy.
 Slyš, přes hřbitova zeď s vížky mechem kryté
 hlásá zvon krajinám již
 vůkolním to nocí tmavou.

5 K cíli přijda chodec, hůl svoji odloží,
 prach s svých setře nohou – ; pouť dokonána jest;
 v ouzkém dřímota lůžku
 tíží pak zraky umdlelé.

10 Mně proč teskno bylo, proč slzely zraky,
 s sluncem den kdy zašel za zsinalé hory,
 haslo když zoře a zvon
 když zavzněl krajinou tichou?

15 Blízké předtušení snad to bylo smrti? –
 Myšlenka, zvukové že mne zovou zvonu
 s jasným dnem k hrobu temnu,
 tam že sklesnu opuštěný? –

20 Darmo však se leká srdce ticha hrobu,
 darmo strach zatají dech člověku v prsu,
 spatří kdy smrti obraz;
 stínem jest jen uleknutý! –

Nechť jsem v hrobce tiché, nejsem opuštěný!
 S sluncem zajde-li den, sklesne-li noc šerá,
 vzejdou hvězdy nebeské,
 svítí Lůna i na hroby.

Jen když den zahalen byl v šedivé mraky,
pak černá panuje tma v světě; na hroby
pak ni hvězdy nebeské
nesvítí, ani Lúny zář! –

ABAEIARD HELOÍZE

Zvířetnice za hory se sklání,
ubledlá s ní mizne denní zář;
za rybníkem nad porostlou strání
plné lúny bledá vzchází tvář;
5 tichost kol svou peruť rozprostírá,
zvonku zvuk jen nad lesy umírá.

Samoten teď při okénku sedím,
posuď lásky k tobě cítě moc; –
zasmutnělý v dálné hory hledím,
10 jenž se víc a více tratí v noc;
tak mé štěstí prchá dál a dále,
až mne obstře hrobu temno stálé.

Heloízo, by mně bylo dáno
spatřiti tě ještě jednou jen,
15 nežli v lůžko bude mi ustláno,
v kterém věčný spáti budu sen;
by, jenž tebe stíní, prchly mraky,
oko mé v tvé stopilo se zraky:

to má touha, z tmavého kdy lesa,
20 kolem něhož louka zakvětá,
vráný havran nad hvozdy se vznese
rychlým křídlem v hory zalétá;
neb kdy tam, kde lípy stín se vlaje,
holub s družkou ve větvích si hraje.

25 S oblaky nad zem se vznésti toužím,
rychlý s nimi konati chci let;
však ach darmo, darmo jen se soužím,
s svobodou mně zašel mou i svět;
30 slunce zhaslo, a noc sklesla černá
mezi mnou a tebou, dívko věrná.

Oba nás zavírá temná chýže,
zeď klášterní od všech brání stran;
přísaha nás oba stejná víže,
mezi námi bouří oceán;
35 zem i moře proti nám se zdvíhá,
lásku naši zem i moře stíhá! –

S Bohem buď! – již víc se neshledáme – –
dál nemůžu; – – bolestí jsem zmdlel,
myšlenka ta nádra bolno láme,
40 strašlivý mi v srdci budí žel; – –
slyš, vtom zní slavíka klokotání,
boleť má tu rozplyne se v lkání. –

IDŮNA

Idůno! má Idůno!
pro tebe vzdy se soužím,
ty jasná nocí Lůno,
po světle tvém jen toužím!

5 Tam panoš lesem bloudí
v smutném vzdy nařikání;
v zvuky, jenž z harfky loudí,
mísí se větrů lkání;
kde v lese v hradu pustém
10 v noc šerou sova stůně,
provívá listů šustem
zpěv jeho k plné Lůně:

Idůno! má Idůno!
pro tebe vzdy se soužím,
15 ty jasná nocí Lůno,
po světle tvém jen toužím!

Zní krajem chřestot zbraně,
nepřátelé se blíží;
„Panoši, tryskem na ně!“
20 Mnohý se s koně sníží.
Zem se pod nimi třese;
však rýkem panoš zpívá;
tak při potoku v lese
v bouř hlas slavíka znívá.

25 Idůno! má Idůno!
 pro tebe vzdy se soužím,
 ty jasná nocí Lůno,
 po světle tvém jen toužím!

 Jest bitva bojována,
30 panoš se s oře sníží;
 pouť jeho dokonána,
 dřímota zraky tíží.
 Již dubec na něm stojí,
 a srny na tom hrobě,
35 kdy den půlnoc s dnem pojí,
 pasou se v tiché době.

 Idůno! má Idůno!
 spojen s tebou přebývá,
 ty jasná nocí Lůno,
40 v tvém světle se slunívá.

BOJARÍN

Pod bojara převysokým hradem,
to bojara, mládce bojarína,
zvadla růže kouzlící svým vna dem; –
v holém trnu stojí rozmarýna;
5 v rozlehlého nad ní dubce stínu
na větvi se houpá malé ptáče;
smutně hledí na tu rozmarýnu,
zvadlou růži v zpěvu temném pláče.

Tmavým, hustým, černým lesem
10 prostovlasá dívka bloudí;
tmavým, hustým, černým lesem
smutný pláč a lkání zní.
Bosa hustým trním kráčí,
z rozervaných bílých rukou
15 krev po šatu bílém kape,
a usvadlý dávno šípek,
jak by opět znova květl,
smutné dívky zdobí krev;
kudy kráčí noha její
20 rozervaná, zkrvavělá,
červeně se všecko stkví.

Lůna v mrak se zahalila šedý,
po nebi hle ani hvězdy jasné;
nad lesem jen míhá svit se bledý,
25 a i ten po malé chvíli hasne.
Na vysoké proti hradu stráni
houpají se křoví stíny husté;

časem zavzní z černa lesa lkání,
časem ticho kol panuje pusté.

30 Na cimbuří hradu svého
zasmušený co noc černá,
jako lůna v mraky šedé
zahalený v plášť široký,
nad propastí nad bezednou,
35 okem plamenným v ni hledě,
stojí mládec, Boján jest to,
Boján, statný bojarín.
„Slyš, co pláče tmavým lesem? –
Zas to mlčí – zas to pláče –
40 mlčí opět – opět pláče. –
Vzhůru, sedlo mi na oře,
vzhůru, rychle, rychle vzhůru!“
Huj, již letí v tmavou noc,
jako blesk se mihne mrakem,
45 tak on letí v tmavou noc. –

Na cimbuří hradu jeho
stojí panoš, hledí v noc,
kolem hledě, smutně pláče.
Čeká do jasného jitra,
50 čeká přes den zamračený,
čeká přes noc opět celou,
nevrátí se Boján více,
statný Boján, bojarín.

V lese, kde se jedle s dubem pojí,
55 obklopená vůkol houští stinnou,
kamenný na kopci křížek stojí,
kolem něj se větve dubu vinou.

60 Rozmarýna v podzimních tam dobách
vzhůru pne se mezi holé trny;
a na mechem porostlých dvou hrobách
pásají se v sboru plaché srny.

PÍSEŇ

Pod starým hradem v večerní době
žežhulka volá kuku na buku.

„Podej, můj milý, statnou mi ruku,
podej mi ruku, podej mi obě;
5 snad že již více nepřijdem k sobě,
leč až žežhulka smutné si kuku
zavolá sama v rozlehlém buku,
v rozlehlém buku na našem hrobě.“

Chladný olšinou větřík si chvívá,
10 kde při potůčku slavíček pěje.
S koně na dívku jinoch se směje.
Smutně se směje, smutně se dívá,
slza mu jasná líce polívá.
I koni v oku slza se stkvěje,
15 jenž bujnou nohou v zem kyprou reje;
smutně i slavík z olšiny zpívá.

„Neplač, dívčinko, že v boj se strojí
pro vlast, pro krále Zděnek dobrého;
pro ně nešetří života svého. –
20 Nechť s zemí šírou střela mne spojí,
pevná naděje srdce mé kojí:
že Míra pláče Zdenka mrtvého,
v lkání žaluje lesům smrt jeho;
že hrob s dívčinou mne nerozdvojí.“

25 Měsíček hasne; blízkoť svítání; –
v hrob mu ustlala kalená střela,
s ním Míra leží v hrobě, jak chtěla.

Smutné z hor hučí větříku vání,
nad jejich hrobem již les se sklání.
Když krásná Běla v lesíku bděla,
cvičená Mílkou jí pověděla
sivá holoubka jích milování. –

ZPĚVEC

I

Nad rybníkem na skále,
na skále na vysoké
pošmournou černou nocí
oheň se jasně vzhůru pne. –
5 Plamínek – plamen svítí
na hvozdy širošíré,
požár se vzhůru nese,
obloha též se rudí.
I rybník stkví se v záři,
10 a vlnky zlatolesklé
vesele si šeptají. –
Výr ze snu probuzený,
uleklý světlem takým,
obdivující záři
15 rozlehlou nad lesami
hlasitě nad tím houká
blíže se k ohni nesa.
Již oheň dohořívá,
plamen – plamínek svítí,
20 jiskří se, doutná – zhasne.
Obklopí širé hvozdy noc,
obloha opět zčerná;
v rybníku záře zhasne,
a tmavé vlnky šepčí
25 jako pohřební píseň;
smutně si žába kuňká;
smutně si sova houká
v rozlehlý tmavý les.

30 Slaviček polétával
 rozkvětým nade sadem,
 houpával se ve květu
 zbělelé na jabloni.
 Lítával si nad lesem,
 nad hájem rozepínal
 35 křídélka rychlorychlá. –
 A kudy polétával,
 zněl hlasně jeho jemný zpěv;
 rozkvětý sad se ztišil,
 umlknul šířý les i háj.
 40 Větrík svá křídla složil,
 v zeleném zdřímml háji
 v vysoké borovici. –
 Poslouchal potok tíše
 dojemný zpěv slavíka.
 45 Pozdřímml i slaviček,
 spánek mu očka sklížil,
 s rozkvětlé sklesl větve.
 Pně vzhůru mech se nad ním;
 umlkly zpěvy jeho;
 50 a nad jeho hrobečkem
 přesmutně hučí šířý les.
 I větríčkové rychlí
 v ouplném světle Lúny
 smrt jeho oplakávají.

*

55 Chodíval jinoch po horách,
 dolinách šířé vlasti,
 zvučnou si harfku nosil.

Vítaný býval po vsích host,
i v hradech rád byl vídán.
60 Umělou kdy on rukou
vztetelil zvučné strůny,
mnohé tu dívce smutné,
jak pochmouří se hvězdy,
zastřely slze jasný zrak;
65 a jak za jitra rosa
stkví se na lístku různém,
tak na rozkvětlých lícech
dívčiny slza stkvěla se.
Často nad hájem zavzněl
70 k ouplné Lůně jeho zpěv.
Není jinocha více;
v chladném on dřímá hrobě,
nebť na perutích zpěvu
odlétla duše jeho.
75 A jako s květem vůně,
s ohněm i požár zmizí,
jak zpěv s slavíkem zmlkne,
tak i s jinochem dobrým
zalítly jeho písně,
80 i harfka oněměla.
Pláčí jcy všecky dívky
co řeka bouří vzdmutá;
jinoši nařikají
nad ním, jak v zimní noci
85 smutně zní výtí vlků,
lká proň i širošírá vlast,
lká pro něj zbouřeného
co moře vlnobitím.
Pro něho truchlí země,
90 lká pro něj hustý tmavý hvozd,
lká pláčem holubíným,

roní proň slzy jasné,
slzy, zelené listí.

95 Šírá pokryla země
příkrovem kol se bílým,
nesvítí ani Lůna,
nevhází žádná hvězda,
jen mlhy siné sklesly
na hory, na doliny,
100 kol zahalily šírou zem.

Jaro kdy vzejde mladé,
slzy proň jasná Lůna
nad jeho hrobem pláče.
Pak pláče každé kvítko.

ZPĚVEC

Strom stojí v krásném květu,
rozsílá vůni kol a kol;
jej ptactvo obletuje,
v zpívání přeradostném
5 se kráse obdivuje. –
On vykvětl však časně,
mráz překvapí jej zjitra,
květ po květu opadne,
i vůně s květem mizí;
10 list po listu opadne,
i krása s listem mizí,
samoten stojí uschlý strom. –
Sbor ptactva oplakává
uschlého stromu krásu
15 uprchlou v sadu zkvětlém. –

Nad rybníkem na skále,
na skále na vysoké
pošmournou černou nocí
oheň se jasně vzhůru pne –
20 plamínek – plamen svítí
na hvozdy širošíré,
požár se vzhůru nese,
obloha též se rudí.
I rybník stkví se v záři,
25 a vlnky zlatolesklé
vesele si šeptají.
Již oheň dohořívá,
plamen – plamínek svítí,

jiskří se -- doutná -- zhasne.
 30 Obklopí širé hvězdy noc,
 obloha opět zčerná;
 v rybníku záře zhasne,
 a tmavé vlnky šepčí
 jako pohřební píseň.

35 Slaviček poletával
 rozkvětlým nade sadem,
 houpával se ve květu
 zbělelé na jabloni.
 Létával on nad lesem,
 40 nad hájem rozepínal
 křídélka rychlorychlá. –
 A kudy poletával,
 zněl hlasně jeho jemný zpěv,
 rozkvětlý sad se ztíšil,
 45 umkl šířý les i háj.
 Větrík svá křídla složil,
 v zeleném zdřímá háji
 v vysoké borovici;
 poslouchal potok tíše
 50 dojemný zpěv slavíka.
 Pozdřímá i slaviček,
 spánek mu očka sklížil,
 s rozkvětlé sklesl větve,
 pne vzhůru mech se nad ním.
 55 Umlkly zpěvy jeho,
 a nad jeho hrobečkem
 přesmutně šířý hučí les.
 I větríčkové rychlí
 v ouplném světle Lúny
 60 smrt jeho oplakávají.

Chodíval jinoch po horách,
rovinách šíře vlasti,
zvučnou si harfku nosil.
Vítaným býval hostein,
65 umělou kdy on rukou
rozechvěl zvučné strůny,
mnohé tu dívce smutné,
jak pochmouří se hvězdy,
zastřely slze jasný zrak;
70 a jak za jitra rosa
stkví se na lístku různém,
tak na rozkvětlých lících
dívčiných slza stkvěla se.
Často nad hájem zavzněl
75 k ouplné Lůně jeho zpěv.
Není jinocha více;
v chladném on dřímá hrobě,
neb na perutech zpěvu
odlétla duše jeho.
80 A jako s květem vůně,
s ohněm i požár zmizí,
jak zpěv s slavíkem zmlkne,
tak i s jinochem dobrým
jeho zalétly písně,
85 i harfka oněměla.

Na palouce lesem obklopeném,
 jenž se výš a výš po hoře táhl,
 dohořival malý ohníček;
 kolem něho šest leželo mužů,
 5 unavených bitvou bojovanou;
 výše seděl sedmý, šedý stařec,
 v stínu jarem rozkvětlého šípku;
 hlavu svou o harfu podepíral,
 němá jenž ležela v rukouch jeho.

10 Rozstřelo se nad ně ticho noční,
 a kde dříve bitva burácela,
 zbledlých tíše leželo nepřátel,
 co na nebes báni vysoké
 ztuhlých nocí míhalo se hvězd.

15 Z dálky znělo jenom vytí vlků
 hladových, jenž blízké znali hody;
 v hlasy jejich mísilo se temně
 duté lkání Vltaviných vln,
 za horou jenž oužlabinou skalní
 20 valila se hlučně v pustý hvozd.

„Kdo jsou oni, jenž tam kolem ohně
 unaveni bitvou spočívají?

Podle nich se leskne jasná zbraň. —

25 Kdo ten sedmý výše, stařec šedý,
 jenž tam v stínu rozkvětlého šípku
 hlavu svou o harfu podepírá?“

Šest to vladyků jest, přišlých s Čechem;
vypudili nepřátele z země,
novou sobě vydobyli vlast;
30 spočívají unaveni bitvou,
bojovanou vítězně v den parný.
Sedmý onen? Starý jest to Bohdán,
pěvec šedý jest to vůdce Čecha.
Táže se Bělodín, mládec silný:
35 „Bohdáne, proč oněměla harfa,
zvučně druhdy bitvu slavící?“
Odpovídá Bohdán, šedý pěvec:
„Dvacetkrát vyšlo jasné slunce,
co jsme opustili starou vlast; –
40 posledně tenkrát zněla harfa,
třescími rozechvěná prsty
smutně strůna dala vlasti: sbohem!
Ouplná až nad les vyjde lůna,
pozdraví má harfa nové vlasti,
45 dobyté naší vítěznou zbraní;
zalká i nad hrobem skleslých bratrů,
smrt opláče mládce Bodromíra,
i Krasony, dívky modrooké,
neboť obou, jenž zdobili luhy
50 jako kvítky jasné, není více!“

Z jedněch jak by bylo vyšlo ust,
jednohlasně volá vladyk šest:
„Vypravuj smrt mládce Bodromíra,
i Krasony, dívky modrooké,
35 vypravuj nám bitvu bojovanou!“
Mlčí chvíli Bohdán, starý pěvec,
odloží svou harfu a pak počne:

„Buráci po jasném nebi hrom?
Vešli v boj živlové? Rozstoupá
60 nebenosná skála se ve výši
nad třesoucím v dolině se dvorem?
Ani skála neláme temena,
ani v boj nevešli živlové,
neburáci hrom po jasném nebi; –
65 leč ryk bitvy opětují skály,
statný Čech v boj vede vojska svá,
hlasným zvukem vzbuzuje vojínů.
Kouřilo se z zápalů obětních,
kolem nich se žen a dítek sbor
70 v posvátném hluboce kořil zpěvu.
Proti sobě stála obě vojska,
co dvě mračna na ztemnělém nebi;
zbraně, též i zraků zapálených
proti sobě sypaly se blesky.
75 V prudkém běhu srazila se vojska,
co dva lvové v temných pustinách,
zavzněl ryk, zavzněl i třeskot zbraně. –
Vystoupilo slunce na poledne,
posuď válka nerozhodnutá,
80 ani semo ani tamo není
posuď ještě ustoupeno v bitvě.
K západu již sklánělo se slunce,
vítězem až posuď nebyl žádný.

Hle, tu vůdce nepřátel se řítí,
85 raněný co střelou rychlou levhart,
zpěněné se černé vlasy vinou
širokých kolem ramen i prsou.
Těžký mlat se v pěsti silné leskne,
chřestí plný přes ramena toul.

90 Stojí Jarmil proti jako skála,
nepřátelský naň se vůdce vrže,
bojují, prach kolem nich se vine,
raněný pak sklesne Jarmil k zemi,
zarachotí nad ním luk i toul.

95 Blíže skály stojí Bodromír,
k němu nyní obrací se vůdce.
Stane státi, – oba na se hledí,
srší na se blesky z zraků svých. –
Přiblíží se jeden k druhému.

100 Leskne vzhůru vůdcový se mlat,
padne rána, Bodromír se vyhne. –
Bodromírův stkví se vzhůru mlat,
vrhne se na vůdce, rána chybí; –
rychle po něm poznovu tne vůdce,

105 skočí nazpět mžikem Bodromír;
,Vzej k Moráně!' silným hlasem volá,
hučí větrem těžký jeho mlat
jako bouře, skočí stranou vůdce;
chybí mlat, a padne borovice.

110 Po něm vůdce, padne Bodromír,
zarachotí nad ním luk i toul,
šířý nad ním hlučně zalká les.
Ustupují naši! – Vítězí
nepřátelské sbory. – Hle, tu Čech,
115 v nejhustší se bije jejich tlupě. –
Ustoupají nepřátelé před ním;
naše vojska stojí opět pevně.
Proti němu vyřine se vůdce,
naň se Čech obrátí. Co bůh války
120 stojí proti nepříteli svému;
kolem něj se leskne brnění.

Přilbice zlaté přikrývá vlasy
stříbrná, na rameně se štít
zlatý stkví, co lůna ouplná,
125 knězem kovaný v posvátném háji,
v temné noci v světle ohňů svatých.
Požár rudý vstupující nad les
zvěstoval nám štěstí v každém boji,
v němž se stkvítí bude tento štít.
130 Vrhne se na vůdce nepřátel,
jednou ránou zdvojí jeho štít,
zdvojí brnění i prsa jeho,
padne vůdce mezi mrtvoly;
zarachotí nad ním brnění,
135 posypaný vlastními jest šípy;
vítězný zavzní ve vojště ryk,
prchají již sbory nepřátelské
jako srny plaché temnem lesním,
neb co hejno sivých holubů,
140 rozražené rychlým sokolem.
Naši však, co včely kolem oulu,
přilákané zvukem zvonku jasným,
rojí se vesele bzučíce;
Čecha kol a kol se shromáždújíce,
145 velebí ve zpěvu hlasném bohy.“

CITY VDĚČNOSTI

I

Jak v souhlasu stroje hudebného
jedna vezdy struna zvučněj zněla,
tak v mém srdci mezi city všemi
jednoho se citu záře stkvěla
5 nade všechny.

*

Ty, jenž zrozen k slávě města svého,
k štěstí's vedl vlast tu rozmilou;
otcem města byl jsi, dnové jeho
tebou obdrželi bláhu svou. —
10 Za to celé město Tebe, pane,
štítem svým býti vzdy uznává,
za to celé město Ti oddané
neuhaslé navzdy díky vzdává.

Však co já mám říci? Jako synu
15 největší jsi dobré mně prokázal!
Ty jsi radou svojí vedl k činu,
kde já s pochybností „kam?“ se tázal,
Tys mě vedl na života dráze,
kde já opuštěný neznal co počíti,
20 tys mě vedl — zmizely nescnáze,
a já opět dále mohl jíti.

Co mám říci? Jaké díky vzdáti,
jenž by dostačily skutku Tvému?
Ó bys mohl srdce city znáti,
25 slova nejsou dostatečna jemu!

Bez Tebe co bych byl počal sobě,
celé štěstí své, své živobytí,
vše já děkuji, ó pane, Tobě,
vše, čím jsem, i čím mám ještě býti.

2

30 Kdyby bylo harfce mojí dáno
Pindárová jako lyra zníti,
pak, co srdce nejvnitřněji cítí,
mnou by mohlo býti zvěstováno.

35 Však ach není mně to přáno,
žádnému to nelze vysloviti.
Od toho jen, který v naše zříti
může srdce, jestiž to poznáno.

40 Neb co otec po života dráze
Tys nás vedl v naší mladosti,
ukázals nám cestu ke ctnosti,
nikdy jsi nepatřil na nesnáze

45 tyto stavu Tvého. Proto kanou
nám po lících vezdy slzy vděčné,
proto v srdci našem vděky věčné
jenom Tobě, Bože, vezdy planou.

TĚŽKOMYSLNOST

Zašlo slunce již za hory;
poslední červánek plane
nade hvozdem, ptactva sbory
utichly, jen větřík vane,
5 pohrávajíc dubů listem,
bezbarevná vlnka hrá
přede mnou v potůčku čistém.
V větru zvučí harfka má.

10 Jak když zašlo slunce jasné,
noc když roucho rozprostírá,
poslední jak svit uhasne,
neb nad lesem jak umírá
ohlas zvonku poslední,
15 když uvečer z vížky zní,
neb jak růže v háji zvadne:
tak tys klesla v lůžko chladné.

A nad skálou Lúna bledá
šedými oblaky plyne,
a co truchlorouška, šedá
20 kolem ní se mlha vine.
Vzhůru vzchází hvězdy zlaté,
osvěcujíc světa chrám;
kolem mě jen ticho svaté,
já zde bydlím v poušti sám.

HROBKA KRÁLŮ A KNÍŽAT ČESKÝCH

Tichá noc krajinu kryje;
dvanáctá hodina bije,
tíše mlčí starý chrám.
Hrůzně z věže sejček skučí,
5 mezi hroby vichr fučí:
já pak v chrámě stojím sám.

Oknem zří sem Lúna bledá.
Oko moje hrobku hledá,
česť králové kde spí;
10 Lúna na ni s bledou tváří
hledí; hrobka v její záři
jako sněžný vrch se stkví.

Jaký cit to ve mně budí?
Co mě mocně blíže pudí?
15 Co mě nutí dolu jít?
Co mé prsa nyní ouží?
Proč mé oko snažně touží
vás, vy mocní lvové, zřít?

Rychle nyní v hrobku vkročím,
20 vprostřed černou rakev zočím,
krásný jinoch leží v ní,
v bílé roucho oblečený,
zdá se, jinoch ověnčený
o své že milence sní.

25 Ještě ruka drží meče,
však on zapomněl již seče

kruté, nezná boj ni strast.
Mrtvé oko otevřené
vzhůru k nebi jest opřené,
30 jak by hledal tam svou vlast.

Celá hrobka, všechny stěny
černě stojí obestřeny,
 černý závoj kol se dme.

IVAN

Báseň v pěti odděleních

Nad zemskou zvítězí vždy nebeská láska milostí.

Oddělení I.

VPROVOD

Mdlý se chodec k otčině své blíží,
an již dávno slunce zašel svit; –
víc a více noc se k zemi níží,
v tichého snu náruč klesá lid; –
5 tvory všechny dřímota již tíží,
on však žádný nepřece si klid,
před sebe v noc hledí neustále,
krokem rychlým spěchá dál a dále.

Nad lesy teď vzejde lůna bledá,
10 osvítiti jasně chtěje svět;
zabraňuje však jí mlha šedá. –
Mdlý tu chodec patří vpřed a zpět,
kolem sebe míst zde známých hledá,
namahá svých zraků jasný vzhled;
15 před ním hle! tu otčina se zdvíhá,
však jen temně v mlze té se míhá.

Jako chodci tak též mně se děje;
obraz jakýs před můj vstupá zrak;
však jen mdle se barva jeho stkvěje;
20 krásy zdá se na se míti znak. –

A ač oko mé jej zřítí spěje,
nczří jej, neb před ním temný mrak
jako rouška vždy se vznáší šedá,
jenž jej dobře rozeznati nedá.

25 Dějin věstkyně, dej slunci vzjíti,
mlhu zaplaš, jenž jej kryje tmou;
jasně dej jej oku mému zřítí,
nad ním vznes teď pochodeň ty svou,
na svět celý která jasně svítí; –
30 bohyně, ty ukoj touhu mou,
zapomenutí, jenž král chce slouti
nad obrazem tím, jej vytrhnouti.

Aj, má prosba již jest vyslyšená,
žádost má již bude splněná; –
35 kynutím bohyně vyvýšená
slunce budí, prchá mlha zlá; –
touhy bouře v prsích utišená; –
bohyně, buď tobě díka má! –
Slunce vzchází s jasnostkvělou tvářf,
40 obraz pálá v růžořhavé záři.

Zjitra, kdy se východ zapaluje,
nejprv hory vrchol jen se stkví,
mlha prchá, jenž jej zahaluje. –
Dolina však ještě ve tmách spí; –
45 víc se svitá – věž již vystupuje –
až pak slunce jasně s nebe zří,
aj, tu ves se před očima bělá,
před zrak vstoupá krajina ta celá.

I

Zjitra jasné vzhůru vzešlo slunce,
 s sluncem jasným hostů přišlo mnozství
 na tejn slavný knížete Jarvora.
 Havranů co hejno nade hvozdem
 5 za šedého večera se vznáší,
 k blízkému ztuď spěchaje bojísti,
 že se mrak zdá zakrývati blankyt:
 tak i hostů mnohočetné sbory, –
 ztuď, kde vstává i kde lehá slunce,
 10 k Jarvorovému se tejnu blíží.
 Aj, tu hlučno v knížecím jest tejně;
 dlouhou síní harfy znějí duté,
 pěvci k harfě písne pějí zvučné.
 Na vysokém trůnu Jarvor sedí,
 15 sivý orel na vysoké skále;
 podle něho krásná choť, Bělína.

Jako měsíc z modra kol na stráně
 v ouplňku kdy vzejde na večerním nebi,
 tak i ona na vše mnozství hledí.
 20 Vše se klaní kráse zde i moci.
 Založené ruce, o sloup podepřený
 na konci té síně stojí Ivan;
 mladý Ivan, kněžic to charvátský.
 Okem plamenným ke trůnu patří,
 25 bolest jakás, nikdy necítěná,
 bolně jemu ňadra mladá svírá.
 Milost jest to ku kněžně, Bělíně,

30 a tak stojí, a ke trůnu patří,
až zavznějí zvuky rohů hlasných,
zovouc v dvůr ku hře a potýkaní.

KRÁLOVIČ

„Dlouho-li krýti, temná noc,
perutí černou budeš zem?
Zem, která sluje vlastí mou,
však vlastí mou ach není! – není! –
5 Zde vzejde slunce, chladné jest; –
vystane kvítí, zvadlý květ; –
zavzní-li hlas, tak hlaholem
uráží cizím ucho mé! – –
Kdež zem, která mi otčinou? – –

10 Tam za tmavými horami
rudí se v jitru obloha;
tam odtud líbé hlasy zní,
co přes hvozd rohů lesních zvuk. –
Zdaž jest to souzvuk věčný hvězd? –
15 Či otčiny mé hlas to jest? –
Ó jistě, jistě tam má vlast!
Však tmavá noc v ni stezku krýje.“ – – –

Tak temnou nocí s větrem lká
na pusté skále královič;
20 však ne té země královič,
v níž bydlí, nybrž vzdálená,
neznáma jemu leží vlast,
v níž králuje otec neznámý
synu, jenž nezná sebe sám.

25 Čím víc se za horami dní,
tím více roste touha jeho;

a z dálky jak by rohu zvuk
jej přes hvozdy zval v dálnou vlast,
tak jej to mocí pudí vpřed; –
30 již spěchá rychlým krokem tam,
kde tuší, vlast že jeho jest.
Však nezná stezky před sebou,
neb černá noc bezhvězdne roucho
šírou nad prostřela zemi.
35 A bloudí vlevo, bloudí vpravo,
hledí vpřed a patří vzad,
kolem noc, temnota kolkol.

Zalká pláčem holubiným,
upí hlasem vlašťovice
40 pozustalé v zemi chladné! –
Toužně hledí v černé nebe,
prosba jeho vzhůru zní; –
žádost jeho vyslyšená,
za horami víc se dní;
45 ajta nové v jitřním zlatě
vzejde slunce na Golgatě!!!

JAROSLAVNA

Za šedými hory vzdálené jest,
lampa naší Zemi, zlaté slunce.
Temnošerem přes hladinu mořskou
lkály zvony ze smutnoorkánu,
5 lkály touhu země po vzdáleném slunci.
Tam, ku horám, kde přebývá slunce,
krásná růže klonila hlavínku,
umírajíc kolkol po zahradě
rozsílala nejsladší svou vůni.
10 Růže kol po zsinalém jezeru
ploula labuť bílá v zpěvu mutném,
bílým táhlým hrdlem na peruti
dechu posledního nejkrásnější
v ticho noční uplynula píseň,
15 spěchající jasnému ku slunci.
V tichou noc nad mořem na balkónu
lkála Jaroslavna pláčem řeky
vinoucí se rozkvětlými luhy;
bělejších nad labutiné hrdlem,
20 nade růži rtema krásnějšíma
nejkrásnější linula myšlenka:
„Ó jak touží srdce mé se vznésti
vzhůru k světlu, které svítí světu.
Ó že člověk tak jest vzdálený
25 od slunce, jenž vzešlo na Golgatě,
jehož jiskrou celý jestiť svět,
dokud' noha jeho bloudí zemí.

Vyš a výše vezdy vstupovati,
podobnější vezdy býti jemu!“

ŽALOPĚV

Smutné vydej zvuky mi, varyto,
hlásati bych mohl žely naše
nelíčenými i ne cizími slovy
jako Zábój ode srdce k srdci.
5 Přišla bolest v naše jará srdce,
bolest zlá, i žalost v ňadra naše.
Vzejde slunce; aj, zardí se Sněžka,
rozední se nade zemí českou,
prchne noční temno z luhů českých; –
10 v českých srdcích žely nepominou;
v srdce naše bolest navzdy vešla.
Nepláčeme proň však pláčem moře,
ani lkáním vzdmuté Vltavy,
leč proň pláčem šeptem hájů českých.
15 Velká bolest velkých nářků nemá.
Bez něj pustý stojí Kliín chrám,
jako králů kolébka i hrobka
slavný druhdy leží Vyšehrad;
jako zhaslá hvězda země naší
20 pustý stojí svatý Karlův tejn.

Nebudou nám více usta Jeho
hlásati, jak slavně věrnost česká
projevila se, kdy s slepým králem
padesáte padlo reků českých;
25 ani více, jako Jaroslav
vítězný potřel sílu tatarskou;
proto však jej nezapomeneme,
nikdy, nikdy, leč až někdy v smrti
v chladném loži všecko zapomenem;

30 neboť známá jestiž láska Čechů,
jak jest pevná k učitelům svým;
vždyť pak Češi svému Husovi
dvacitiletou pálili obět.
Tak i naše láska nepomine;
35 láska naše, jako žel náš, věčná.

VZOR KRÁSY

Proč, má harfko, zpívati kdy chtěje
krásy vzor tě pojmu, rokotáš
v rukouch mých, proč struna se tak chvěje?
Odvážlivost zpěvu mého znáš?

5 A přec duch můj vzhůru jen se strojí,
v orličí se odváží on let;
nechť se ruka třese, nechť se bojí,
hluboko již pod ním leží svět.

10 Již jej patřím, krásný obraz její,
již jej vidí duše, duše má;
„Sláva!“ nervy v souzvuk s světem znějí,
touha, hrůza, láska srdcem hrá.

15 S nadhvězdného sestup stolce blíže!
Však co žádám? Bleskem zahynu,
vždyť mě k zemi tělo ještě víže;
sestoupí-li, v nic se rozplynu.

20 Tělesnému oku noc ji kryje,
s rozedněním zhasne oka svit;
u vzezření duše jenom žije,
a tam temný jen ji najde cit.

Tělesným ty okem nespátraná,
duše jen tě temně patří vzhled.
S Bohem, v Bohu bydlíš nestvořená,
v prvním dnu s ním založilas svět.

DO PAMÁTNÍCH LISTŮ

I

Kdy se láska v srdce věrná vtělí,
přítel na přítele tu nezapomene,
nechť je zem, nechť oceán je dělí.

Karel Hynek Mácha,
poslůchač mudrctví druhého roku. 1832.

2

Kdo vlasti své vezdy je věrný syn,
jejž každé slovo – jeho každý čin –
dobrým i pravým Čechem býti praví,
toho nechť zpěv můj vezdy slaví.

5 I tento přípis můj toho buď důkazem!

3

Viz, dvě růže malou jenom chvílí
v stříbrotoku říčním spolu plynou;
pak je vír rozloučí; k rozdílnému cíli
putující vzdál od sebe hynou:
5 jestli tak nás osud zlý rozdvojí,
nechať toto upamatování
vzdálené od sebe opět spojí.

Mrak až přijde šerý a slunce přikryje jasné,
až noc v roucho šedé zahalí světy, pouť tu pozemskou,
cíle dosáhna chodec, dokonám; hrobové mě tu temno
hrůznou tmou přistře; v nepaměť tvou snad neupadnu,
3 až zde o mém životě snad více pověsti nenajdeš.

PANNĚ ROŠROVĚ

jako Preciose v hře téhož názvu

Jako kvítko ptactvem zanešené,
z přerozkošných vyšlé lučin klínu,
nově květe v houšti opuštěné
i zavání v starých dubů stínu:
5 šetří dívka krásná citů jemných,
oddálená od rodičů svých,
ode vlasti; v sboru lidí zlých
pochována v lůno lesů temných. —

Tuto dívku jsi nám představila, — —
10 ba co pravím — představila jen?!
Preciosou Ty jsi samou byla,
před zraky jak noc by vyvábila
obraz její v čarokrásný sen.
Ó, kdo by se s Tebou nebyl soužil,
15 po rodičích kdy jsi zatesknila? —
Po vlasti kdo by byl nezatoužil,
pro ztracenou kdy jsi slzy lila? — —
Mnohé oko skrze slzy zřelo,
„Do Valencie!!“ když ze rtů Tvých znělo,
20 děvče lásku přemoci když chtělo!
A jak zraky v krásném ohni plály,
líce Tvé když spanilé se smály,
ranní jako na východu zář;
v náruč když jsi matky milé spěla,
35 svého kdy's milence sobě měla,
patřila své vlasti svatou tvář! —

Přijmi díky, děvče přespanilé,
vlastenců jež jmenem podávám;
neboť kouzlo hry Tvé ušlechtilé
30 sladký večer způsobilo nám. —
Kráčej pevně v dráze nastoupené,
hra Tvá často vzbudí bol i slast,
chovej lásku k vlasti drahocenné,
u cíle, po cestě dokončené,
35 ověncí Tě naše česká vlast.

DÍTĚ

Strašnou bouří oblak hrozí,
jak to upí v moře lůnu?
Aj tu dítě v malém člunu
sem tam po vlnách se vozí.

5 Dítě! – dítě!! – – vrať se zpátky!!
Neslyší; – jen neustále
člunek plyne dál a dále.

Proč tak plyneš v neustání,
nehroziš se bouře valné?
10 Aj tu dítě oko kalné
zdvíhne, mluví v tichém lkání:
„Proč by hrozil já se moře,
vždyť pak přeci v hloubi této
otec spí již třetí léto.

15 Nemusí tam tíše spáti,
neb kdy v tomto plynu člunu,
slychám v temném moře lůnu
často tejně, tejně lkáti; –
snad se mu tam po mně stýská? –
20 Rád by chtěl tam k němu jíti,
by mne mohl opět zříti,

neznám ale cestu dolu.“
Strašlivě teď bouře skučí,
zbouřené již moře hučí,
25 dítě plyne v němém bolu.
Vlna za vlnou se valí,
podobná vysoké hoře;
polkne člun ten, – zalká moře.

VŠAK CO DARMO MOJE SMÁČÍM LÍCE

Však co darmo moje smáčím líce
slzami, jenž hustě vezdy roní,
co Bůh jednou ustanovil, více
nezmění se, vůli nic neskloní
5 pána nebes, pána přemocného,
anjelský jež vychvaluje sbor,
musím tiše nésti vůli jeho,
an on pán můj, já pak jeho tvor.

KDE K NEBESŮM MODRÝM

Kde k nebesům modrým vysoko pne vzhůru se skála,
že bystré oko jen krajinu dohlídne dolejší;
kde s strašným jekotem se valí divoká řeka dole,
strašně hučí, z daleka jako když strašný rachotí hrom,
5 a zpěněné vlny vzhůru hází, stříbříc keř i skálu:
tam vysoké na skále stojí Lubor čarokrásný.
Černokadeřavou hlavu černá přilbice kryje,
černý též i krunýř se jemu pne kol prsů mužných,
černý šat všecken jeho, jestiť i mlat jeho černý,
10 z přilbice jen bílý chochol ve větru pohrává.
A při nohách jeho černý chrt spočívá.

Ó HARFO DÁVNOVĚKÁ

Ó harfo dávnověká,
sladkých kolébko zvuků,
uspalá nyní dřímáš
v kobkách hor stinnokrytých
5 po vlasti rozložené.
Ač dávno hlasy strun tvých
dozněly slávu otců,
často mě v stínu hájů
po oudolích po hlučných
10 mnohozvuké Vltavy
samotného překvapí
temnota černorouchá; — —
kolem šumoty noční. —
Růžoví nesou snové
15 na peruti lehounké
se nade hlavy lidské.
Vzchází hvězdy jasné
ve duté noci lůno,
na nichžto slavných otců
20 přebývají duchové;
udá se mi slyšeti
zemřelé zvuky tvoje,
ty harfo zašlých věků,
ač dávno hlasy strun tvých
25 dozněly slávu otců.
Zavzní to hájů stíny,
jako by včel podálných
rovinou roj zahučel,
jako pěvce šedého
30 umělá kdyby ruka

lehkým přejela tahem
zesnulé zlaté strůny.
A před zrakoma máma
opření na oblaky
vystupují duchové.

35